

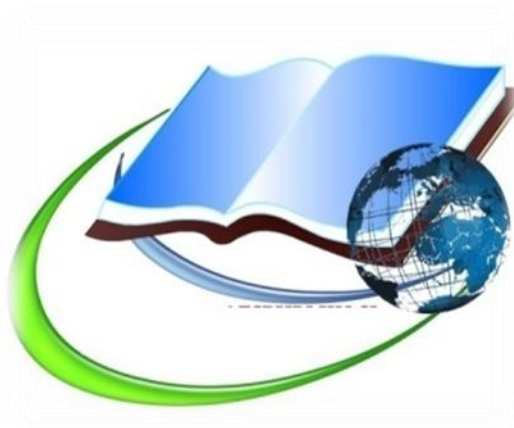
**ÖZBEGISTAN RESPUBLIKASYNYŇ HALK
BILIMI MINISTRLOGI**

RESPUBLIKAN TÄLIM MERKEZI

Respublika
Ta'lim Markazi

**2020-2021 OKUW ÝYLYNDA UMUMY ORTA TÄLIM
MEKDEPLERINIŇ TÜRKMEN DILI WE EDEBIÝATY BOÝUNÇA
11- NJI SYNPDÄ GUTARDYŞ
EKZAMENINIŇ MATERIALLARY**

Daşkent-2021

Umumy orta bilim berýän edaralarynyň 11-nji synp okuwçylarynyň gutardyş döwlet attestasiýasyny geçirmek boýunça metodik maslahatlary we materiallary täjirçilik maksadynda köpeldip ýaýratmak gadagan edilýär.

Umumy orta bilim berýän edaralarynyň metodbirleşmeleri basgançaklaýyn barlag synaglarynyň materiallaryna 15-20 %-e çenli üýtgetmeler girizmegi mümkin.

Düzüji:

Ş.Abdullaýewa- RTM metodisti

G.Abdullaýewa- RTM metodisti

Syn ýazan:

K.Xallyýew- taryh ylmynyň kandidaty

TÜRKMEN DILI WE EDEBIÝATY

11-NJI SYNÝP

11-nji synpyň okuwçylary gutardyş synagynda düzme ýazýarlar.

Okuwçylar ýazuw işlerini ýazanda öz pikirini gysga, yzygider, tema dogry gelýän ýagdaýda beýan etmelidirler. Ýazuw işinde Özbegistan Respublikasynyň Garaşsyzlyk ýyllarynda gazanan üstünlikleri, ata-babalarymyzyň ruhy we medeni mirasy, halkymyzyň gadyrlanyp gelýän döp-dessurlary, edim-gylymlary, ösen tehnika we kommunikasiýa tehnologiýalary, bazar ykdysadyýeti, dostluk-doganlyk, agzybirlik, häzirki zamandaky dünýäde bolup geçýän halkara problemalar hakyndaky bilimlerinden peýdalanmalydyrlar. Şonuň bilen birlikde okuwçylar öz döreden goşgulary ýa-da başga döredijilik işlerinden hem peýdalanyp bilerler.

Düzmaniň temalary 3 wariantda taýýarlanýar. Her bir wariantda 3 tema (1sany klassyky edebiyata degişli tema, 1sany häzirki zaman edebiyatyna degişli tema, 1sany erkin tema) berilýär. Islendik bir okuwçynyň kömegi bilen wariantlardan biri (konwertda) saýlanyp alynýar. Temalaryň ady okuwçylara okap eşitdirilýär we tagta ýazylýar. Düzme ýazmak üçin 4 sagat (240 minut) wagt berilýär.

11-nji synpda düzme 3 sahypadan 5 sahypa çenli bolmalydyr.

11-nji synp okuwçylaryna 2020-2021-njy okuw ýylynda türkmen dili we edebiyat boýunça geçiriljek döwlet ekzameninde düzme ýazmak üçin aşakdaky temalar hödürleňär.

Düzme we beýannamany bahalamak normalary

<i>Baha</i>	<i>Esasy kriteriýalar</i>	
	<i>Mazmuny we nutky</i>	<i>Sowatlylyk</i>
«5»	<p>1. Ýazuw işiň mazmuny tema bilen doly gabat gelýär. 2. Ýalňyş ýok, ýagny başlangyç berlen tekst bilen ýazylan tekstiň 70% gabat gelmegi 3. Mazmun zygiderli beýan edilýär. 4. Tekst leksiki taýdan baý, sözler erlikli ulanylan, dürli sintaksistik konstruksiýalar bolsa 5. Tekst eketäk stilde we täsirli ýazylan bolsa. 6. Mazmunynda 1 kemçilige ýol berilýär.</p>	<p>1 orfografik ýa-da 1 puntuasion ýa-da 1 grammatik ýalňyş bolmagy mümkün</p>
«4»	<p>1. Tekstiň mazmuny umumy alanda tema dogry gelýär, az-kem temadan çete sowulmalar bar bolsa. 2. Benýannamanyň mazmuny umumy alanda başlangyç tekst bilen 70% gabat gelse, tekstde 1-2 faktlarda anyksyzlyklar bar bolsa. 3. Pikir beýan ediliende biraz zygiderlik bozulan bolsa. 4. Nutk leksiki we grammatiki taýdan etirliçe köpdürli bolsa. 5. Tekst eketäk stili we täsiriligi bilen tapawutlansa. 6. Mazmunynda 2 anyksyzlyga we 3-4 sany nutk ýalňyşlar bar bolsa</p>	<p>2 \ 2 \ 3, 1 \ 3 \ 3, 0 \ 4 \ 3 görnüşdäki ýalňyşlar bolmagy mümkün. Ýöne hel ýagdaýda hem grammatiki ýalňyşlar üçden geçmeli däl, orfografiki ýalňyş ikiden geçmeli däl</p>
«3»	<p>1. Temadan çete çykylan bolsa. 2. Umuman ýazylan iş ilkinji tekst bilen 70% gabat gelýär, ýöne 3-4 sany faktlarda anyksyzlyklar bar bolsa. 3. Beýan edilişde zygiderlik bozulan bolsa 4. Söz baýlyk ýok, sintaksistik gurluşlar birmeňzeş bolsa 5. Sözler erliksiz ulanylsa 6. İşde eketäk stil ýok, tekst täsirli däl. 7. Mazmunynda 4 anyksyzlyga we 5 sany nutk ýalňyşlar bar bolsa</p>	<p>0 \ 5 \ 7, 1 \ 4-7 \ 4, 2 \ 3-6 \ 4, 4 \ 4 \ 4, 3 \ 5 \ 4 görnüşdäki ýalňyş bolmagy mümkin.</p>

«2»	<p>1. Ýazylan iş berlen tema dogry gelmeýär</p> <p>2. Faktlarda köp sanly anyksyzlyklar bolup, ilkinji tekst bilen 50%-dan hem az gabat gelse</p> <p>3. Beýan edilişde zygiderlik we özara baglylyk bolmasa. Tekst plan bilen gabat gelmese</p> <p>4. Leksika örän garyp bolsa. Iş bir tipli gysga sözlemler bilen ýazylan bolsa, sözler eriksiz işledilse.</p> <p>5. Tekstde eketäk stil bolmasa.</p> <p>6. Mazmunynda 6 anyksyzlyga we 7 sany nutk ýalňyşlar bar bolsa</p>	<p>5 we ondan köp orfografik ýalňyş bolsa, punktuation ýalňyşlaryň sanyna seretmezden; Orfografik we punktuation ýalňyşlaryň sany 8 geçmeli däl, şol sanda 5 grammatiki ýalňyş bolsa</p>
«1»	<p>Mazmunynda 6 anyksyzlyga we 7 sany nutk ýalňyşlar bar bolsa</p>	<p>7 we ondan artyk orfografiki, punktuation we grammatiki ýalňyşlar bar bolsa.</p>

Bellik:

1. Düzme bahalananda özbaşdaklyk, okuwçynyň pikiriniň özboluşlylygy, işiň kompozisiýasy we nutkyň derejesi hasaba alynmaly. Original pikirler bar bolsa we ol dogry erlikli beýan edilen bolsa hasaba alyp, birinji bahany ýokarlandyrmaly.

2. Eger ýazma işiň göwrümi 1,5 - 2 esse köp bolsa baha normalaryndaky «4» üçin ýalňyşlaryň sanyny bire, «3» üçin ikä ulaltmaly. «5» ball üçin ulaltmaly däl.

3. Başga görkezijiler boýunça kanagatlanarly ýazylan bolsa-da, eger düzmäniň (beýannamanyň) temasy açyp görkezilmese onda birinji baha položitel bolmagy mümkin däl.

4. Düzme we beýannama bahalananda bir tipdäki ýalňyşlara we düzedişlere(diktanty bahalamaga seret) üns bermeli.

Türkmen dili we edebiýaty
11-nji synp

1-NJI WARIANT

1. Magtymguly saýrak dili türkmeniň.
2. Hydyr Derýaýewiň “Y k b a l” romanynda Uzakjemalyň obrazy mertligiň we çydamlylygyň nyşany hökmünde.
3. Ýaşlar biziň geljegimiz.

2-NJI WARIANT

1. Mollanepesiň söýgi lirikasy.
2. N. Saryhanowyň «Şükür bagşy» powestiniň saňa eden täsiri.
3. Sagdyn tende sagdyn pikir.

3-NJI WARIANT

1. Türkmen klassyky şahyrlaryň döredijiliginde dostluk-doganlyk waspy.
2. A. Kekilowyň “Söýgi” romanyndaky Akmyradyň obrazy arkaly wepalylygyň wasp edilişi.
3. Kitap-bilimiň çeşmesi.